

Nr 153.

Av fru **Lindström** och herr **Elmgren**, om *höjning av kommittéanslagen under femte och tionde huvudtitlarna.*

I en av högerns partimotioner till innevarande riksdag (F. K. nr 10) framställs yrkande om en genomgripande och skyndsamt beskärning av det statliga kommittéväsendet och förslag till åtgärder, ägnade att åvåga-bringa rationellare arbetsformer och lägre kostnader för detta kommittéväsende. Motionärerna åberopa vissa av statsrevisorerna anförda synpunkter samt betona angelägenheten av största möjliga sparsamhet i nuvarande läge. Särskilt rikta de sin kritik mot de »utredningar rörande näringslivets struktur, i vars direktiv socialiseringsalternativet mer eller mindre klart angivits». De erinra slutligen om ett av borgmästare K. E. Rosander framlagt förslag om inrättande av ett särskilt organ inom Kungl. Maj:ts kansli med uppgift att verka för samordnande av hela det statliga utredningsväsendet.

Vi äro fullt eniga med högerns motionärer angående behovet av största möjliga sparsamhet i nuvarande läge. Årets statsverksproposition präglas också i hög grad av återhållsamhet i fråga om utgifterna. Det skulle emellertid enligt vår mening vara synnerligen olyckligt, om kommittéanslaget skulle sänkas under det belopp, som regeringen föreslagit. Vi anse tvärtom, att en förstärkning på vissa punkter är erforderlig. För denna uppfattning tala flera skäl.

Först må emellertid anföras ett par allmänna synpunkter. Vårt kommittéväsende kan säkerligen förbättras i flera hänseenden. Det råder dock mycket överdrivna föreställningar om dess brister. Det är visserligen naturligt, att man inom konservativa grupper, som äro inställda på att bevara samhället som det är, betraktar kommittéväsendet med misstro. Ty det är huvudsakligen i kommittéerna, som planerna utformas för statlig medverkan till ekonomiska och sociala förändringar. Den som vill motsätta sig sådana förändringar handlar därför utifrån sina synpunkter taktiskt riktigt, om han försöker begränsa kommittéväsendet. De som vilja främja en fortsatt samhällsutveckling ha däremot anledning att intaga en positiv ståndpunkt till det statliga utredningssystemet. Till följd av den borgerliga opinionsbildningens kvantitativt dominerande ställning i dagspressen och annorstädes händer det dock att även personer, som eljest äro radikalt inställda — såvida de inte gjort riktigt klart för sig hur reformer i samhällslivet komma till stånd — falla offer för den konservativa propogandan i denna strategiskt viktiga specialfråga. Det är därför angeläget att erinra alla anhängare av samhällsförbättringar om det posi-

Bihang till riksdagens protokoll 1948. 3 saml. Nr 153—160.

tiva värde, som vårt statliga kommitté- och utredningsväsende trots alla ofullkomligheter besitter.

Till viss del är det populära misstänklighöret av kommittéväsendet fyllt av mer eller mindre omedvetna antidemokratiska element. Det går ofta ut på ett förlöjligande av att planeringen av offentliga åtgärder anförtros personer, som inte enbart tillhöra den tekniska expertisen och den s. k. sakkunskapen utan rätt och slätt företräda de breda befolkningslagren — t. ex. löntagare inom fackföreningsrörelsen, husmödrar och andra konsumenter. Säkert är det många, som utan eftertanke acceptera detta försåtliga förlöjligande, vilket trumfas i folk genom revyvisor och kåsörspalter. Det hör därför någon gång sägas ifrån, att man här har att göra med ett specialfall av den allmänna opinionsbildning, som — vare sig det sker med avsikt eller av tanklöshet — inriktas på att i folkuppfattningen nedvärdera de demokratiska institutionerna, lekmannainflytandet på statsförvaltningen och konsument- och arbetarsynpunkterna på näringslivet. Denna förstuckna konservativa propaganda är också skuld till den utbredda föreställningen, att kommittéanslagen höra till de utgiftsposter, som i första hand kunna skäras ned vid behov av besparingar. I själva verket hör kommittéväsendet till de mera nödvändiga och produktiva institutionerna i ett samhälle, som befinner sig i så snabb utveckling som vårt. I början av 1930-talet uppgick den statliga kommittékostnaden till en dryg miljon kr. pr år. Mot slutet av samma årtionde nådde den tvåmiljonersgränsen för att efter en tillfällig nedgång under de första krigsåren stiga till 5,6 milj. kr. budgetåret 1946/47 (exklusive vissa krisorgan och andra institutioner med mera administrativa än utredande och planläggande uppgifter). För budgetåret 1948/49 äskas i statsverkspropositionen 4 350 000 kr. i kommittéanslag. Om man tar i betraktande de mycket omfattande reformer, som sedan början av 1930-talet genomförts i vårt samhällsliv, ter sig denna planeringskostnad icke särdeles betydande.

Den successiva ökningen av kommittéanslagen är minst av allt något att förvåna sig över, om man jämför med ökningen av statsutgifterna överhuvudtaget. Medan driftbudgeten — statens utgifter — 1931/32 rörde sig om 870 milj. kr. och vid krigsutbrottet uppgick till ca 1 909 milj. kr., uppgår den för 1947/48 till 3 406 milj. kr. och enligt beräkningarna i statsverkspropositionen för 1948/49 till 4 229 milj. kr. Att kommittéanslagen blivit fem gånger så stora som i början av 1930-talet är alltså bara i proportion till den statliga verksamhetens hela växande omfång och kostnaderna härför — även driftbudgeten är som synes numera fem gånger större än för femton år sedan. Det är naturligt att, om statens uppgifter bli större och mer differentierade, som fallet varit det sista decenniet, man också måste planlägga de statliga åtgärderna mera och noga undersöka förutsättningarna för olika åtgärder. Även det privata näringslivet lägger i denna dag ner vida större kostnader på planeringsutredningar och ratio-

naliseringsexpertis än vad det gjorde tidigare. Det tvingas till detta av utvecklingen. Varför skulle då inte staten, som därtill har medborgarnas pengar att förvalta, göra de utredningar som betingas av utvecklingen, av de ökade kraven på samhällets socialvård och utbildningsmöjligheter och samhällets medverkan till produktivetsförbättringar i näringslivet? Man kan givetvis tala om högre och lägre angelägenhetsgrad, när det gäller statliga kommittéer och utredningar. Vid en förnyad generalgranskning — genom departementen granskas dock kommittéernas arbete fortlöpande och strängt — skulle man måhända finna en och annan utredning, som förlorat sin aktualitet och utan större saknad skulle kunna avvecklas. Men av de 318 under 1947 arbetande statliga kommittéerna ha 86 i vanlig ordning avslutat sina uppdrag under året efter en genomsnittlig arbetstid av 1 år och 8 månader. Det är en livslängd för kommittéer som förvisso dementerar allt tal om »långhalning» i vårt utredningsväsende.

Till utredningar av särskild vikt vilja vi här räkna de industriutredningar, som pågå under handelsdepartementets uppsikt, och de pågående och bebådade utredningar inom socialdepartementet, varigenom riktlinjerna läggas upp för socialreformer, som stå i tur att föras fram, när en produktivetsförbättring i näringslivet ger den ekonomiska marginalen därtill. Alla veta vi, att förutsättningen för en fortsatt standardhöjning är, att vårt land ökar sin produktivitet. Utredningar, som syfta till rationalisering och effektivisering av olika industrier, ha därför en mycket hög angelägenhetsgrad. När högermotionärerna i ovannämnda motion (F. K. nr 10, 1948) göra gällande, att just dessa utredningar äro ägnade att »förlama produktionsviljan och skapa oro och osäkerhet inom vida kretsar inom vårt folk», är det ett försök att hålla staten borta från insyn i det näringsliv, som otvivelaktigt redan ökat sina egna insatser och sin aktivitet just på områden, som blivit föremål för statlig utredning. Om därvid stimulansen varit oro eller osäkerhet må lämnas därhän, men att det varit en stimulans till större effektivitet kunna sko- och möbelindustrierna lämna goda exempel på. Ett faktum är, att även enstaka mindre rationaliseringsvinster inom näringslivet kunna uppväga kostnaderna för hela det statliga kommittéväsendet. För att ge ett mått på storleksordningen av de rationaliseringsmöjligheter näringslivet bjuder i jämförelse med 5-miljonerskostnaden för vårt kommittéväsende kan nämnas, att enbart distributionskostnaderna för choklad och sötsaker år 1946 uppgingo till omkring 100 milj. kr. Det finns goda skäl att antaga, att man med en rationalisering enbart av denna sötsaksdistribution skulle kunna inbespara åt allmänheten lika mycket eller mer än vad skattebetalarna f. n. få satsa på det statliga utredningsväsendet.

Med åberopande av det ovan sagda få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta om en höjning av kommitté-
anslagen under 5:e och 10:e huvudtitlarna med vardera
100 000 kr.

Stockholm den 23 januari 1948.

Ulla Lindström.

Bengt Elmgren.
